

Ble SYK av å bli FRISK

Som kronisk syk var Karianne flink og rutinert. Da hun ble friskmeldt kom usikkerheten og depresjonen.

TEKST JULIA SCHREINER BENITO FOTO ASTRID WALLER

dDiabetes-sykdommen ble en del av Karianne Viken (39) fra hun var fem år. Visst ønsket hun å bli frisk, men hun var totalt uforberedt på hva det innebar. Legen hadde advart henne: Depresjon er ikke uvanlig etter et medisinsk vendepunkt.

Den advarselen hadde Karianne glemt da hun måneder senere mistet meningen. **Hun trodde tungsinnen skyldtes samlivsproblemer. Først senere, etter å ha flyttet fra samboeren, forsto hun.**

– Jeg var i en identitets-krise. Jeg var frisk, men livet var tomt. Som om det barnet som har hengt rundt leggen din plutselig blir borte. Hvem er du nå?

Slik åpner Kariannes bok «Smil det videre» om livet som pasient:

– *I dag har du ikke vært tørst, Karianne? Mamma var håpefull i stemmen.*

– *Jeg har slikket litt på porten, mamma, innrømmet jeg. Den store, regnvåte smijernsporten hadde vært fristende for en tørst liten jente.*

Fem år gammel og diabetes 1. Tre av fire søsken med samme diagnose. Snart skal lille Karianne glemme hvordan livet uten sykdom er. Den tar fullstendig over. Leger, sykehus, blodprøver, blodsukker, målinger, insulin, sprøyter, føling, – det vokser fram en egen ordbok for Karianne. Godt ingen i familien visste hvordan ordboken stadig skulle utvides og formørkes: bevisstløs, syreforgiftet, infeksjon, isolat, blodoverføring. Så: organsvikt, dialyse, gastroskopi, 33 tabletter daglig. Til slutt: døden rundt hjørnet.

I 2008 klarer ikke lenger Kariannes nyrer å gjøre jobben med å rense blodet. Hun må til

dialyse, fem timer, to ganger i uken. Etter et par måneder får hun et frostanfall som ull og varmeovner ikke kan fordrive. Kariannes CRP-verdier bekrefter at noe er fryktelig galt: streptokokk-infeksjon i blodet. Legene finner ikke riktig antibiotika og blir mer og mer stresset, de frykter for hennes liv og for sykehus-smitte. Det bærer til isolat.

– Sykepleieren som alltid satt ved sengen min hadde full beskyttelse.

Maten serveres i plast, legene bærer munnbind. Karianne mister kontroll over kroppen, panikken brer seg.

– Nå orker jeg ikke mer, tenkte jeg. Jeg var så langt nede, hadde kjempet så lenge. Ikke engang min lille niese Nora på fem fikk meg til å kjempe. Jeg hadde ikke mer å gi. Jeg tenkte at alle jeg har rundt meg vil klare seg uten meg.

Men dypt der inne var likevel en vilje. Rett antibiotika ble funnet, fem døgn ved døden var over.

– En slik runde vil du nok ikke klare igjen, sa legen.

2009: Hva tenker friske mennesker på når de spiser, undrer Karianne. En donert nyre og bukspyttkjertel hadde gitt henne livet tilbake. Men tatt fra henne meningen. Hun hadde jo aldri opplevd appetitt eller matglede. Alltid hadde det vært «hva kan jeg spise?» og «hva måler blodsukkeret?».

I den første tiden etter

organtransplantasjonen hang sykdommen fortsatt i gjennom målinger, kontroller og uvisshet. Men så ble sykdom erstattet av friskhet, og her var Karianne amatør. **Først kom en uro hun aldri før hadde kjent. Hun sjekket telefonen ustanselig, ville til et annet sted, en annen tid.** Det måtte skje noe. Men hva enn som skjedde, var det ikke bra nok. Hjemme

i Røyken utenfor Oslo minnet alt henne om sykdom. Og samboeren, som hadde reddet livet hennes utallige ganger og vært hennes klippe i seks år, virket så kjedelig.

– Oppmerksomheten rundt meg var borte. Da jeg var syk, var det alltid noen som ringte for å høre at jeg hadde det bra. Før kunne jeg

«Oppmerksomheten rundt meg var borte. Da jeg var syk var det alltid noen som ringte.»

når som helst få føling eller insulinsjokk. Jeg vet ikke hvor mange ganger mine nærmeste reddet meg. Med diabetes er ikke en telefon-samtale nok. Idet vi la på, visste mamma at jeg kunne bli bevisstløs når som helst.

– Hver gang hun ikke svarte på telefonen, gikk varsellampene. Søsken, venninner,

Karianne Viken
opplevde en
identitetskrise da
hun plutselig ble
friskmeldt etter
nesten et helt liv
med sykdom.

Kariannes bok «Smil det videre» er en personlig beretning om å være menneske og pasient. Foreløpig kan den kun kjøpes via hennes forlag: skuffen.no

Karianne har blitt kvitt rastløsheten som jaget henne da hun endelig ble frisk.

kollegaer ble kontaktet. «Har dere hørt noe fra henne»? Forteller mamma, Kari.

– Sykdom hadde blitt en del av min identitet. Rastløsheten ble panisk. **Det eneste som hjelp, var å sette meg i bilen og kjøre. Først i ettertid ser jeg hvor hensynsløs jeg var.**

– Karianne var uengasjert i alt og alle rundt seg etter operasjonen, forteller venninnen Elisabeth Skjærstad Nyremark.

– Den ellers så muntre og glade jenta var i dårlig humør, urolig og rastløs. Hun virket likegyldig og var ikke til stede her og nå. Gled deg over å ha fått livet i gave, sa jeg.

Karianne hadde jobbet som styrer i en barnehage, men de siste årene hadde hun vært for syk. Tanken på å få seg jobb igjen var skummel, selvfølelsen lav. Høsten 2010 får hun atter jobb som styrer og flytter fra samboeren til hybel i barndomshjemmet i Oslo. Rastløsheten hjemsøkte henne, det hjalp lite å flytte og jobbe. I helgene klarte hun ikke tanken på å sitte hjemme.

– Jeg forsto ikke hva som skjedde. I ettertid har jeg snakket med flere organ-transplanterte som har vært igjennom noe lignende, og jeg har hørt om slike opplevelser hos fedme-opererte.

Hun måtte finne sin nye identitet.

– Jeg burde jo bare gått rundt med et stort smil og snakket om hvor fantastisk dette hadde vært og hvor heldig jeg var. Nyttårsaften 2010 skjedde det noe i kroppen min. Jeg fant roen, jeg trivdes der jeg var, og jeg nøt situasjonen.

Hva som skjedde, aner jeg ikke.

Hun fant seg selv. Den samme glade jenta, men uten diabetes.

– Før måtte jeg bruke hodet for å bruke kroppen: «Nå skal jeg gå til kjøkkenbenken», «nå må jeg løfte armen». Når jeg stod opp om morgenen, lå kroppen igjen i sengen. Det er fantastisk å være frisk!

I dag lever hun for jobben i barnehagen og for menneske-møter. Som pasient var hun avhengig av mennesker som løftet henne ut av sykdommen, en morsom kommentar fra en sykepleier kunne gjøre dagen hennes.

– Dette snakker jeg om når jeg holder foredrag for sykehuspersonell, og dette brenner jeg for. Det finnes alltid en mening. Det du legger i ryggsekken kan brukes til noe.

Å få barn er uaktuelt. Det er det siste hun vil utsette kroppen for. Det er ingen sorg, men hun møter gjerne en som har barn fra før.

– Alle insulinsjokkene har gjort meg dummere, ler Karianne.

Hun strever med å huske navnene til alle 90 barna i barnehagen.

– Men jeg har da skrevet bok. Jeg, som aldri fikk bedre enn G i norsk!

Kariannes front er delt av mer enn tretti sting. I bikini føler hun at alle burde misunne henne arret:

– Det er ikke pent, men det er derfor jeg lever.

kk@redaksjonen.no

Vanlig med reaksjon

– Ikke sjelden får pasienter som har gjennomgått en organtransplantasjon en mental reaksjon etterpå, forteller Overlege Morten Reier-Nilsen ved nyreseksjonen, Drammen sykehus.

Pasientene har vært svært syke i lang tid. De har brukt all sin energi til å opprettholde en viss grad av funksjonalitet og livskvalitet.

Organtransplantasjon krever livslang immundempende behandling for å unngå avstøtning. Medisinene er kraftige og kan gi bivirkninger også av mental karakter. Tanker rundt organet kan bli forstyrrende: Hvem er det som har gitt meg denne gaven? Hvordan var omstendighetene? Mange aspekter av etisk karakter dukker opp både før og etter transplantasjonen.

– Alvorlighetsgrad og varighet varierer, for de aller fleste er ikke dette et stort problem.